

מרץ 2021

בטיחות בעבודה – אחריות פלילית של מנהלים ובכירים לתאונות עבודה

הכרעת דין שנתן לאחרונה בית המשפט השלום ברמלה בעניינה של "דלק תעשיות" (להלן: "החברה") מאותתת לבכירים בחברות בנייה כי במקרה של תאונות עבודה הם עשויים להימצא אחראים לביצוע עבירות פליליות בתחום הבטיחות.

בית משפט השלום ברמלה מצא את בכירי דלק תעשיות אחראים לגרימת חבלה ברשלנות (בהתאם לסעיף 341 לחוק העונשין) בתאונות עבודה שבה נפצע קשה פועל שעבד בשטח המפעל של דלק תעשיות בלוד. כתב האישום הוגש נגד מנכ"ל החברה, סמנכ"ל ההנדסה, האחראי על הבטיחות וניהול האחזקה במפעל, ממונה בטיחות חיצוני שנשכר על ידי חברת דלק תעשיות וכן כנגד "קבלן הבית" של החברה, שביצע עבודה עבודות תחזוקה וייצור.

האירוע התרחש בעת שהחברה החליפה את גג האסבסט של מחסן השמנים לפח איסכורית. במהלך ביצוע עבודות שהתקיימו על גג המפעל, עלה פועל באמצעות פיגום נייד מאולתר על גג המחסן לצורך ביצוע העבודה. במהלך העבודה, הוא דרך על אחד מחלונות האור העשויים פלסטיק שביר. החלון נשבר והפועל נפל דרכו מגובה של כ- 6 מטר אל רצפת הבטון של הקומה השנייה של המחסן. כתוצאה מהנפילה, איבד הפועל את הכרתו ונגרמו לו חבלות קשות. הפועל אושפז כחודשיים בבית החולים, משם הועבר ל"בית לוינשטיין" להליכי שיקום לתקופה של כחצי שנה. בעקבות פגיעותיו נקבעה לו דרגת נכות יציבה בשיעור של 100% על ידי המוסד לביטוח לאומי.

בהכרעת הדין קובע בית המשפט באופן ברור, כי המעביד של הפועל לעניין אירוע הנפילה מגג הגלריה, היא חברת דלק תעשיות. מקורה של קביעה זו בגישה הרחבה שרואה בכל מי שנכנס לבצע עבודות במפעל, כ"עובד" של אותו מפעל, וזאת בין אם הוא שכיר ובין אם הוא קבלן עצמאי. לפיכך, חברת דלק ונושאי משרה בה, חבים בחובת זהירות מושגית וקונקרטית כלפי כל אחד מהפועלים שעה שהם מבצעים עבודה בשטחה של החברה. בנוסף נקבע, כי החברה לא מינתה "מנהל עבודה" כלשהו ולכן, בהיותה "מבצעת הבניה", היא נושאת במלוא האחריות על העבודה של החלפת גג הגלריה, מתחילה ועד סוף, לרבות על אירוע הנפילה.

לבד מנושאי המשרה "האורגניים" בחברה, בית המשפט מוצא לנכון להרשיע גם את יועץ הבטיחות, ששימש גם כממונה על הבטיחות בחברה, וזאת על אף העובדה שהוא סיפק לדלק את שירותיו באופן חיצוני. בית המשפט מבסס את הרשעתו של יועץ הבטיחות על מספר אדנים משפטיים, ובין היתר, בהתחשב בהיותו אחראי על תחום הבטיחות; בהתחשב בכך שאחריותו "הפונקציונלית" אף מאפשרת להגדירו כנושא משרה בחברה; בהתאם לפסיקה בה נקבע שגם "עובד עצמאי" שהוא חיצוני לתאגיד יכול להיחשב כ"נושא משרה" בתאגיד; ובהתאם לפקודת הבטיחות בעבודה, במסגרתה ניתן לראות באדם כ"פקיד אחראי" גם אם הוא "עובד עצמאי" וחיצוני למפעל.

במסגרת הכרעת הדין, נדרש בית המשפט הנכבד לקביעות עובדתיות לפיהן סמנכ"ל ההנדסה ויועץ הבטיחות שנכחו באתר, לא ביצעו פיקוח ראוי על העובדים ולא מנעו מהם לעלות על הגג ללא אמצעי בטיחות המחויבים מכח תקנות הבטיחות בעבודה. לדברי בית המשפט, על החברה מוטלת האחריות לספק אמצעי בטיחות לקבלן החיצוני ולעובדיו, ויועץ הבטיחות התנער מחובה זו גם בשמו וגם בשם החברה.

לטעמנו, פסק דין זה מהווה נדבך נוסף במגמת הגברת האכיפה והחמרת הענישה בתחום הבטיחות בעבודה, המתבטאת בחקיקה, באכיפה ובהכרעות שיפוטיות מחמירות. בשונה מבעבר, מעגל האחריות בתחום הבטיחות בעבודה התרחב והוא מגיע עד לתאגיד ומנהליו, אשר מוצאים עצמם מואשמים בעבירות פליליות, וחשופים לעונשי מאסר וקנסות משמעותיים, וזאת גם אם העבירה לא בוצעה על ידם באופן ישיר.

נזכיר, כי לאור הרפורמה שנערכה בחוק העונשין, קיימת חשיפה של העמדה לדין גם בעבירות "המתה בקלות דעת", עבירה שבצידה 12 שנות מאסר, ואנו עדים לשימוש שכבר נעשה בעבירה זו כנגד תאגידי ונושאי משרה בכירים במקרים של תאונות באתרי העבודה. לאור מגמת ההחמרה הניכרת, יש להניח שהשימוש בעבירה זו גם הוא ילך ויגבר.

לפיכך, על תאגידי לנקוט מראש באמצעים כדי לנסות ולצמצם את החשיפה לאחריות פלילית או מנהלית, ביניהם בניית תכנית אכיפה פנימית בתחום הבטיחות בעבודה. תכנית אכיפה אפקטיבית ויעילה כאמור עשויה במקרים המתאימים לצמצם את החשיפה לתאגיד ולנושאי המשרה, הן בהיבטים הפליליים והן בהיבטים המנהליים.

נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה,

עו"ד הילה שמעון, שותפה
hilas@gornitzky.com

עו"ד ארז הראל, שותף
harel@gornitzky.com

*ת"פ (רמ') 16-03-12709 מדינת ישראל נ' איתן זילביגר (בית משפט השלום ברמלה).